

Under själva julen , med början julafton florerade fordom ett allmänt omtyckt nöje som bestod i kringsändandet av Julgubbar eller julkäringar. Dessa voro i likhet med " Knud" tillverkade av halm och utförda i en ordinär mans storlek . På huvudet kunde en sådan figur bära en mycket medfaren hatt, ett par lappade byxor och en något förstor ytterrock fullständigade utrustningen. Omkring midjan ^h hade han ett bälte eller en rem vari en väska eller pung var fastgjord. Denna innehöll de s.k. "passen" eller en "gåragång" i vilken var föreskrivit var gubben skulle sändas sedan han varit där och där. Han vandrade således till nabo och från denna till nästa nabo, tills hela bylaget var genomgånet. Denna kringvandring kom på så sätt att pågå hela julhelgen. Dessa halmgubbar vandrade endast om nätterna, om dagarna stodo de stilla. I en sådan julgubbes väska kunde förekomma en hel del smådiga skrivelser och huvudsaken med dessa julgubbars vandringar var nog att " ge varandra betalt för gammal ost". En julgubbes pass kunde ha följande lydelse: " Då nu din svärfar / halmgubben/ kommer till din gård, bedes du undfägna honom efter din förmåga. Dock tro vi knappast att han kommer att trivas i ditt sällskap, skicka honom därför till Anners Tryls i Gudabygget, och hans vackra dotter, dit du emellertid inte själv bör besvara dig att gå. / Detta pass var skrivit av en rival till bonden, vilken plögade gå till

omnämnda flicka/. Nickolina har för flera byamän uttalat sin stora " skamsenhet" --
 över dina besök, vilka hon för framtiden helst ser att du upphör med.

Syn har inte din " Svärfar" / halmgubben/ och detta är kanske tur för dig, i annat
 fall hade nog gubbens käpp dansat kadrill på din syndiga kropp och du hade då fått
 stiftat bekantskap med både länsman och sexmän för dina undermåliga lispund av smör
 och fläsk som du fattigert folk bedragit haver.

Då du på undantag kommer att sitta, må vi hoppas att den Helige Guden måtte
 löna dig med samma mått.

Hur kan du undandra den gamle skomakaren på de daler han skulle haft efter
 Bothilda, tror du att du får ett lyckligare liv för detta, Har du inget samvete som
 bankar i din syndiga kropp, eller är du så "förhårdigader" att det går med dig som
 den kloka gubben i " stövet" fan kommer att hämta dig en torsdagskväll efter kl. 12.
 / Man trodde att de som dogo en torsdagskväll efter kl. 12 voro djävulens barn/.

Göm detta pass, men varje gång prästen mässar i kyrkan skall du erfara en smärta
 därest du dig inte omvänder och bättrar. "

Undertecknad

Sedan förkom 1878 i Hoja
 " " i Väsby socken 1890.

"Han som vet allt"

Thunne
Köja m

4139
Tröskning.

ds. Fölgen
1934.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

3

Tröskningen i forna tider var både ansträngande och långvarig. Som god regel bjöd skulle man helst ha avtröskat till Lucia, men ju mera tiden led, försvann denna tidsbestämning och många fortsatte med tröskningen till ett gott stycke efter jul. De som ej i tid hunno bli färdiga med tröskningen kallades för "bagasare, poddejinsa, torrdyvlar, m.m. Man sökte för dessa åstadkomma så mycket spektakel och förtret som möjligt. För att håna dessa översände man sålunda halvfärdiga halmdockor i form av gubbar och käringar, ofta försedda med gyckelskrifter med en erinran om bagasarnas tröskeflit. Ofta saknade dess halmfigurer ett ben eller rent av huvudet --- vilket man också tillskrev bonden på gården dit dockan kom. En nidskrift kunde ha följande lydelse: "Aktade sockenbonde! Din stora tröskeflit har åter kommit oss att tänka på dig. Väl veta vi att du älskar sängen till middag och att du därefter åter till kväl och att du sålunda ej kan medhinna den plikt som bör komma före dessa två. För att hjälpa dig har vi översänt en "podderöv" av samma sort som du själv. Huvudlös är han --- i likhet med dig själv, varför samförståndet må bli det allra bästa. I trivsam förhoppning att ni bägge två till nästa år må komma före oss andra i "pleijleledansen" må vi önska er båda en arbetssam jul".

Färdigom ^{år}/880.

Undertecknat

Goenisse & Lopågen.

Den sista kärven på åkern formade pigorna till en gubbe som kallades "ståddaren".

Då säden inkördes lades den sista kärven överst på lasset och då man kom fram till gården upphängdes denna kärve i logans hanabjälke, där den fick hänga orörd till första dagen för vårarbetet på åkern, då hästarna fingo dela ~~den~~ och äta upp den. *A. n. 1895*

Blev det jämna par kärvar i den sista traven, betydde detta, att nästa års skörd kom till att bli dålig eller också mycket besvärlig att bärja. Blev det däremot udda kärvar i ^sita traven, så skulle nästa års skörd bli god.

Ett mycket gammalt bruk var fordom, att de kärvar, ~~ett de sista~~ som ställdes ytterst i travarna gjordes mindre än de övriga, detta därför, att prästen eller hans ~~hans~~ dräng togo de yttersta då de foro omkring på åkrarna för att hämta tionde.

Skåne + Sömland

S. Åsto

Höja

Julhalm.

4139

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

8

Under mina barndomsjular var det brukligt i mitt hem att i folkrummet över det stora julbordet hänga upp julduvan. Denna fågel var tillverkad av tröskad råghalm och så formad att den i påfallande drag liknade en duva. Ögon och ben markerades med rött papper. I rummets fyra hörn hängde mindre halmkronor, även de tillverkade av råghalm och överdragna med kulört papper eller också rött tyg eller garn. Under bordet fanns även en halmfigur vilken föreställde en julbock, denna som var omkring 50 à 70 cm. hög var i mitt hem tillverkad i trädstomme vilken sedan blev omvirad med råghalm. Där man behövde binda halmen, för att få den rätta formen skedde detta med röd ylletråd. I regel var det någon av de äldre som stod för denna tillverkning såsom farfar eller morfar vilka voro synnerligen händiga inom denna bransch.

På fåglarna tänkte man även i så motto att dessa fingo sina sädeskärvar. Dessa voro havrekärvar som antingen plaserades i något träd eller sattes opp på en hög stång. Jag har även sett personer vilka tillverkat julbockar av otröskad säd, vilka sedan fästes på någon lång stång och uppsattes på så sätt till fåglarnas glädje.

En allmän sed var fordom att den kärve som fåglarna skulle ha, plaserades så högt som möjligt, vilket man trodde skulle medföra att årsväxten skulle bli bra och hög.

Var det så att man glömde ge fåglarna den obligatoriska kärven, medförde detta otur för skörden det kommande året.

Färdig på 1870